

Lausunto koskien arviomuistiota saaristolain päivittämistarpeista

Maakuntahallitus 21.12.2022 § 191
500/15.02.00/2022

Valmistelija

hallintojohtaja Janne Nulpponen, p. 0400 618 489, sp. etunimi.sukunimi@esavo.fi

Päätösehdotus

Esittelijä: Maakuntajohtaja Pentti Mäkinen

Maakuntahallitus päättää antaa seuraavansisältöisen lausunnon koskien arviomuistiota saaristolain päivittämistarpeista:

Kommentit lain tarkoitukseen liittyen (§ 2 Lain tarkoitus)

Etelä-Savon maakuntahallitus kannattaa arviomuistiossa esitettyjä huomioita lain tarkoitusta koskevasta pykälästä. Maakuntahallitus on yhtä mieltä siitä, että pykälässä tulee huomioida valtion ja kuntien lisäksi hyvinvointialueet ja, että 'saariston kiinteä asutus' on vanhentunut käsite. Ihmiset asuvat, työskentelevät, yrittävät, opiskelevat ja lomailevat monipaikkaisesti. Lain päivityksessä tämä tulee huomioida tarkoituspäykälästä lähtien. Maakuntahallitus jakaa myös arviomuistiossa esitetyn näkemyksen siitä, että voimassa olevan lain passiivisen turvaamisen sijaan lain muotoilua tulisi muuttaa aktiivisempaan kehittämisen suuntaan.

Kommentit saariston käsitteeseen liittyen (§ 3 Saariston käsite)

Etelä-Savon maakuntahallitus arvioi, että saariston käsitteen määrittely kaipaavaa täsmentämistä. Uusi paikkatietopohjainen saaristoluokittelu antaa yhtenäisen pohjan tarkastella saariston määritelmää osana saaristolain päivitystyötä. Tässä yhteydessä on syytä arvioida, mikä merkitys lossien korvaamisella silloilla on saariston käsitteeseen. Tätä on mahdollista arvioida yhdessä 'saaristoa olosuhteiltaan muistuttavat alueet' -käsitteen täsmentämisen kanssa. Etelä-Savon näkökulmasta saariston käsitettä päivitettäessä erityisen tärkeää, että määrittelyssä huomioidaan sisävesien erityispiirteet. Lisäksi maakuntahallitus edellyttää, että Etelä-Savon saaristokunnat ja saaristo-osakunnat eivät joudu nykyistä huonompaan asemaan uuden lain mukaisesti saariston käsitettä määriteltäessä.

Kommentit elinkeinotoiminnan tukemiseen liittyen (§ 4 Elinkeinotoiminnan tukeminen)

Etelä-Savon maakuntahallitus on samaa mieltä arviomuistion elinkeinotoiminnan tukeminen-kohdan analyysistä. Pykälä on vanhentunut ja sen muotoilua on tarpeen uudistaa saariston elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä laaja-alaisemmin tukevaan suuntaan. Saariston erityisolosuhteet tulee olla pohjana myös uudelle kirjaukselle. Lainkohdan muotoilussa tulee huomioida mm. EU-rahoituksen korostunut rooli elinkeinotoiminnan tukemisessa.

Kommentit liikenne- ja kuljetuspalveluihin liittyen (§ 5 Liikenne- ja kuljetuspalvelut)

Liikenne- ja kuljetuspalveluja koskevassa voimassa olevassa pykälässä näkökulmana on saariston vakinaisen väestön tarpeet. Etelä-Savon maakuntahallitus pitää pykälän muotoilua tältä osin vanhentuneena. Kuten arviomuistiossakin todetaan, palvelee saaristoliikenne tällä hetkellä kaikkia saaristossa liikkuja eikä ainoastaan saariston vakinaista väestöä, mikä käy ilmi myös liikenteen tilastoissa matkamääristä. Näin ollen käytäntö on jo toinen kuin lainkirjaus, vaikka saariston liikenteen järjestämisestä ohjaavana tekijänä ovatkin saariston vakituiset asukkaat. Maakuntahallitus pitää tärkeänä, että sisävesien saaristoalueiden lossien korvaamiseen silloilla panostettaisiin nykyistä

enemmän. Tämän vuoksi lainkohtaa uudistettaessa tulee liikenne- ja kuljetuspalveluiden ohella kirjata siihen myös liikenneinfraan panostaminen.

Kommentit peruspalveluihin ja erityispalveluihin liittyen (§ 6 Peruspalvelut ja erityispalvelut)

Etelä-Savon maakuntahallitus jakaa arviomuistiossa esitetyn käsityksen siitä, että myös peruspalveluita ja erityispalveluita koskeva pykälä kaipaa päivittämistä. Myös tämän pykälän osalta on tarpeen huomioida saariston vakinaisen väestön lisäksi monipaikkainen väestö. Sote- ja pelastuspalveluiden osalta järjestäjänä jatkossa toimivat hyvinvointialueet tulee myös lisätä pykälään.

Kommentit valtion työpaikkoihin liittyen (§ 7 Valtion työpaikat)

Etelä-Savon maakuntahallituksen käsityksen mukaan valtion työpaikkoja koskeva pykälä on vanhentunut. Saariston näkökulmasta tulisi enemminkin arvioida julkisten palveluiden saatavuutta fyysisen ja digitaalisen saavutettavuuden näkökulmasta sekä luoda edellytyksiä monipaikkaisen työnteon mahdollistamiseksi.

Kommentit alueiden käytön suunnitteluun liittyen (§ 8 Alueiden käytön suunnittelu)

Etelä-Savon maakuntahallitus toteaa, että alueiden käytön suunnittelua koskeva pykälä on tarpeen säilyttää saaristolaissa. Tämän pykälän osalta on tarpeen huomioida käynnissä oleva maankäyttö- ja rakennuslain uudistus.

Kommentit saaristokuntaan liittyen (§ 9 Saaristokunta)

Pykälä saaristokunnasta on yksi saaristolain tärkeimmistä ja vaikuttavimmista pykälistä. Etelä-Savon maakuntahallitus yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen saaristokuntien ja saaristo-osia sisältävien kuntien määrittelyn täsmentämistarpeesta. Määritelmän ja sen tulkinnan selkeyttäminen on tarpeen. Maakuntahallitus kantaa kuitenkin huolta siitä, etteivät nykyiset saaristokunnat ja saaristo-osakunnat joutuisi taloudellisesti nykyistä heikompaan asemaan tätä lainkohtaa päivitettäessä ja sen pohjalta tulkintaa tehtäessä. Lisäksi tässä yhteydessä tule määritellä ja arvioida, miten hyvinvointialueiden/maakuntien saaristoisuus määritellään.

Kommentit saaristokunnan taloudelliseen asemaan liittyen (§ 10 Saaristokunnan taloudellinen asema)

Arviomuistion mukaan kunnan taloudellinen asema ei ole enää vuoden 1997 valtiosuusuudistuksen jälkeen ollut valtiosuuden jakoperuste. Vuoden 2015 valtiosuusuudistuksen jälkeen saaristolaisä on määräytynyt saaristoisuuden laskennallisten kustannusten perusteella. Saaristolaisä on siis ollut siitä lähtien pääasiallinen ko. pykälän mukainen tukitoimi. Saaristoisuus on myös muissa tuissa ollut saaristolle mahdollinen ja tukea korottava tekijä. Tämä pykälä nähdään arviomuistiossa lähtökohtaisesti vanhentuneena ja poistettavana kohtana. Maakuntahallitus on samaa mieltä.

Kommentit saaristoasioiden hoitoon kunnassa liittyen (§ 11 Saaristoasioiden hoito kunnassa)

Etelä-Savon maakuntaliitolla ei ole kommentoitavaa § 11 suhteen.

Kommentit ympäristönhoitoavustukseen liittyen (§ 12 Ympäristönhoitoavustus)

Etelä-Savon maakuntahallitus yhtyy arviomuistion näkökantaa, että pykälä 12 on tarpeellinen ja teemaltaan ajankohtainen, mutta se vaatii täsmentämistä. Pykälässä tulisi nykyistä laajemmin huomioida mahdollisuudet luonnon ja kulttuuriympäristön hoitoon kanavoitaviin tukimuotoihin.

Kommentit muihin tukitoimiin liittyen (§ 13 Muut tukitoimet)

Etelä-Savon maakuntaliitolla ei ole kommentoitavaa § 13 suhteen.

Kommentit saaristoasiain neuvottelukuntaan liittyen (§ 14 Saaristoasiain neuvottelukunta)

Arviomuistiossa todetaan aivan oikein, että saaristolaissa tulee olla maininta saaristoasiain neuvottelukunnasta. Etelä-Savon maakuntahallitus tukee muistion ajatusta siitä, että lakiin tulee lisätä maininta neuvottelukunnan parlamentaarisuudesta. Samoin neuvottelukunnalle asioita valmistelevan saaristoasiain neuvottelukunnan sihteeristön asema voitaisiin kirjoittaa lakiin.

Muuta kommentoitavaa saaristolain päivittämiseen liittyen

Etelä-Savon maakuntaliitolla ei ole muuta kommentoitavaa saaristolain päivittämisen suhteen.

Päätös

Maakuntajohtaja täydensi keskustelun jälkeen päätösehdotusta lisäämällä § 2 koskevaan lausunnon osaan virkkeen: Etelä-Savon maakuntaliitto kiinnittää huomioita siihen, että ko. rahoitus turvaa peruspalveluiden, kuten perusopetuksen ylläpidon lain edellyttämällä tavalla laajasti saaristoilla alueilla.
Muutettu päätösehdotus hyväksyttiin.

Selostus

Maa- ja metsätalousministeriön perustama virkamiestyöryhmä on valmistellut arviomuistion saaristolain päivittämistarpeista. Arviomuistion tarkoituksena on toimia pohjana saaristolain päivittämissä, johon voidaan aikaisintaan ryhtyä vuonna 2023 alkavalla hallituskaudella. Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoja saaristolain päivittämistä arvioivaan muistioon (VN/30787/2022). Lausunnot tulee antaa viimeistään 5.1.2023.

Muistiossa puhutaan lain nimen mukaisesti saaristoalueista, mutta sillä tarkoitetaan laajemmin myös vesistöalueita. Muistiossa esitellään pykäläkohtaisesti, minkälaisia muutostarpeita kyseessä olevaan pykälään kohdistuu vai kohdistuuko niitä lainkaan. Muistiossa tuodaan myös esille asioita, jotka olisi syytä ottaa huomioon, kun kyseistä pykälää mahdollisesti päivitetään. Muistiossa esitetään eri vaihtoehtoja pykälän päivittämiseksi, ei niinkään yhtä ainoaa vaihtoehtoa.

Muistion tarkoituksena on toimia pohjana saaristolain päivittämissä, johon voidaan aikaisintaan ryhtyä vuonna 2023 alkavalla hallituskaudella.

Laki saariston kehityksen edistämisestä annettiin vuonna 1981. Suurin osa lain kirjauksista on pysynyt muuttumattomana yli 40 vuotta.

Saaristo toimintaympäristönä sekä myös muu lainsäädäntö ovat muuttuneet viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana. Saaristolakiin kohdistuukin päivittämistarpeita niin lain rakenteeseen kuin lain sisältöön liittyen. Rakenteelliset muutospaineet liittyvät mm. vuonna 2000 voimaan tulleeseen perustuslakiin. Saaristolaki perustuu vuoden 1919 hallitusmuotoon, joka on nykyisen perustuslain edeltäjä, eikä se näin vastaa nykyisen perustuslain vaatimuksia. Toimintaympäristön yksi suurimmista muutoksista on kausiasukkaiden määrän kasvu. Saaristossa ei ole koskaan ollut näin paljon asukkaita, kun huomioidaan myös saariston kausiasukkaat. Saaristossa vietetään yhä enemmän aikaa, moni jopa ympärivuotisesti, vaikka vakituinen asuinpaikka olisi jossakin muualla. Digitalisaatio on myös yksi saaristoon vaikuttava tekijä. Se mahdollistaa työnteon saaristosta sekä tuo mahdollisuuksia palvelutarjontaan. Saaristo on myös houkutteleva matkailukohde ja sen luonto- ja kulttuuriarvot ovat merkittävät koko yhteiskunnan näkökulmasta.

Tällä hetkellä saaristokunniksi on nimetty kahdeksan kuntaa: **Enonkoski**, Hailuoto, Kemiönsaari, Kustavi, Maalahti, Parainen, **Puumala** ja **Sulkava**. Saaristo-osakuntia on tällä hetkellä 40: Asikkala, Espoo, Helsinki, **Hirvensalmi**, Inkoo, Joutsa, Juuka, Jyväskylä, Kaarina, Kirkkonummi, Kitee, Kivijärvi, Kotka, Kuhmoinen, Kuopio, Lieksa, Liperi, Loviisa, Luhanka, Luoto, **Mikkeli**, Mustasaari, Naantali, Närpiö, Parikkala, Pori, Porvoo, Pyhtää, Raasepori, Ruokolahti, Rääkkylä, Salo, **Savonlinna**, Sipoo, Taipalsaari, Taivassalo, Tervo, Uusikaupunki, Vaala ja Vöyri.

Linkit aineistoihin:

[Arviomuistio saaristolain päivittämistarpeesta.pdf](#)

[Lausuntopyyntö_Arviomuistio saaristolain päivittämistarpeesta.pdf](#)

Linkki lausuntopalvelun lausuntopyyntösivulle:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=be8572ea-e3a9-46fe-8f7b-1094c2b00430>

Linkki hankesivulle:

<https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM052:00/2021>